
KEUZENOTA 2020

Nadere uitwerking van de Kadernota 2020

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
HET VOORSTEL	6
OPGAVE	7
OPLOSSINGEN	14
OMGEVING	15
SOCIAAL	19
ORGANISATIE	23
HEFFINGEN EN OZB	26
FINANCIËLE POSITIE	27
TOT SLOT	28
BIJLAGE 1: INVESTERINGSPLAN 2020	29

INLEIDING

Voor u ligt de Keuzenota 2020. Deze nota is een nadere uitwerking van de Kadernota 2020 en een voorloper van de Programmabegroting 2020. Het betreft een tussenproduct en is daarmee geen conceptbegroting. Deze zal worden opgesteld door het college nadat de gemeenteraad zich op 19 september 2019 tijdens een opiniërende raadsvergadering heeft uitgesproken over de Keuzenota 2020.

AANLEIDING

In januari 2019 hebben wij de raad geïnformeerd over de structurele financiële uitdaging waar wij als gemeente voor staan. Deze uitdaging is op dat moment gewaardeerd op € 3,5 miljoen structureel en vertaald naar een opgave aan college en organisatie om het oplopend tekort in de exploitatie om te buigen tot een positief bedrag (maar minimaal € 0). Met het realiseren van deze opgave zijn nog geen maatregelen getroffen om de ontwikkeling van de financiële positie op langere termijn ook om te buigen.

Bij de Kadernota 2020 hebben wij aangegeven een aantal financiële ontwikkelingen expliciet te betrekken bij de totstandkoming van de begroting:

- De ontwikkeling van het gemeentefonds is positief zoals wij de raad hebben gemeld met raadsinformatiebrief 36.
- Inmiddels is er overeenstemming over de CAO. Deze heeft een sterke stijging van de loonkosten tot gevolg.
- De financiële consequenties van de Omgevingswet worden uiterlijk begin 2020 duidelijk. Voor nu kunnen we wel constateren dat de verwachte implementatiekosten hoger zijn dan verwacht.
- Ondanks de inzet op beheersmaatregelen in het sociaal domein laten de zorgkosten (zowel Wmo als Jeugdhulp) een stijgend verloop zien, voornamelijk veroorzaakt door demografische ontwikkelingen, de aantrekkende werking van het abonnementstarief en een toenemende complexiteit in de zorgbehoefte. U bent hierover via de Berap's en afzonderlijke lokale en regionale raadsinformatiebrieven geïnformeerd.
- Conform de besluitvorming bij de Kadernota 2020 zijn enkele financiële uitgangspunten bij de Programmabegroting 2020 gewijzigd op advies van de provincie (met name indexering van baten en lasten). Daarnaast is een impuls gegeven aan de verdere vergroting van de voorspelbaarheid en transparantie van de financiële huishouding.

Deze ontwikkelingen gezamenlijk zorgen er voor dat de opgave, waar wij als gemeente Dongen voor staan, is toegenomen tot € 4,1 miljoen in 2020. De specificatie van dit bedrag treft u in deze keuzenota aan onder "De opgave". De opdracht voor het college blijft daarmee gelijk. Het oplopend tekort in de exploitatie moet omgebogen worden tot een positief bedrag (maar minimaal € 0). Deze keuzenota is een weergave van het voorstel van het college voor een reëel en structureel sluitende begroting met inzicht in de daartoe gemaakte keuzes en afwegingen.

PROCES

Begin dit jaar heeft het college aangekondigd een voorstel te zullen doen voor oplossingsrichtingen. Het college besloot daarnaast in april over de eerste maatregelen, binnen primair de gemeentelijke bedrijfsvoering. Dit pakket heeft direct, in 2019, een financieel effect en een doorwerking naar de toekomst. De gemeenteraad is hierover bij Berap 2019-1 geïnformeerd. Daarnaast werden in de Kadernota 2020 diverse oplossingsrichtingen aangeduid die bij de Programmabegroting 2020 tot nadere uitwerking moesten leiden. Gezamenlijk leidt dit tot een maatregelenpakket van minimaal € 3,4 miljoen, zo blijkt uit de Kadernota 2020. Met het vaststellen van de Kadernota heeft de raad (in meerderheid) ingestemd met deze oplossingsrichtingen en het college opdracht gegeven om deze nader uit te werken.

Na vaststelling van de Kadernota 2020 is het begrotingsproces op gang gekomen. Dit is in de eerste plaats het reguliere proces waarbij autonome ontwikkelingen worden vertaald, prognoses worden geactualiseerd en behoeften tot budgetaanpassingen worden geïnventariseerd en afgewogen. Daarnaast zijn de maatregelen vanuit Berap 2019-1 en de Kadernota 2020 verder uitgewerkt en geconcretiseerd. De plannen zijn verder uitgewerkt en financieel doorgerekend. Dit heeft geleid tot een overzicht met keuzemogelijkheden, waarbij de ruimte bestaat om tot een reëel en structureel sluitende begroting te komen. Dit totale overzicht is voor het college de basis om te komen tot een voorstel aan de raad over de Programmabegroting 2020.

Wij hebben de afgelopen maanden keuzemogelijkheden geïnventariseerd, die met elkaar een bedrag belopen van € 4,2 miljoen voor 2020, oplopend naar € 4,7 mln. in 2023. Die keuzemogelijkheden beslaan daarmee een veel hoger bedrag dan de opgave, waarvan begin 2019 werd uitgegaan. De opgave heeft zich in dezelfde periode evenwel zoals gezegd ontwikkeld tot het bedrag van € 4,1 mln. Daarmee zijn de keuzemogelijkheden toereikend om te voldoen aan de opdracht om te komen tot een sluitende begroting voor 2020, maar is de keuzeruimte relatief. Dat komt mede doordat vanaf 2021 is voorzien in versterking van de vermogenspositie.

Ook al komt de keuzeruimte bij eerste beschouwing als beperkt voor, zijn er wel degelijk keuzemogelijkheden. Binnen de oplossingsrichtingen bestaan vaak bandbreedtes waarbinnen gekozen kan worden. Ook zijn er soms mogelijkheden om te schuiven in de tijd. En verder is het mogelijk dat vanuit de raad andere keuzemogelijkheden worden aangedragen. Daarnaast zijn er ook nog volop keuzen te maken voor 2021 en volgende jaren. Er is voor die periode een aantal zoekrichtingen in beeld gebracht over de wenselijkheid waarvan u zich kunt uitspreken. De raad kan, alvorens die zoekrichtingen worden opgepakt, kaders stellen en richtinggevende uitspraken doen, die daarbij betrokken zullen worden

In de eerste weken van september is vanuit de raad de behoefte geuit om betrokken te zijn in dit keuzeprocess. Daartoe is de thans voorliggende Keuzenota opgesteld. De raad spreekt tijdens een ingelaste opiniërende raadsvergadering op donderdag 19 september over de Keuzenota. De resultaten van de bespreking op 19 september gebruikt het college als input om te komen tot een definitief voorstel voor een reëel en structureel sluitende begroting. De ontwerpbegroting wordt op 15 oktober door het college vastgesteld. De behandeling van de Programmabegroting 2020 in de gemeenteraad is conform reguliere planning voorzien op 7 en 14 november 2019.

Voor een goed begrip (van zowel de gemeenteraad als van onze inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven) is het van belang op te merken dat de Keuzenota geen besluiten bevat. De Keuzenota biedt allereerst inzicht in de actuele financiële opgave waarvoor we staan, in de inhoudelijke en financieel technische uitwerking van de oplossingsrichtingen die in de Kadernota 2020 zijn opgenomen. Daarnaast geeft ze inzicht in de keuzeruimte die er is (zij het dat die beperkt is). Ook de raad zal bij de behandeling van de Keuzenota nog geen besluiten nemen, doch zich opiniërend uitspreken over de oplossingsrichtingen. Aan de hand van de uitspraken van de raad zal het college mogelijk aanvullende keuzen vertalen in de ontwerp programmabegroting.

UITGANGSPUNTEN

Bij de totstandkoming van de keuzenota zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het pakket met oplossingsrichtingen zoals deze is vastgesteld bij Berap 2019-1 en Kadernota 2020 is leidend geweest voor de voorgestelde maatregelen. Het voorliggende pakket is daarmee een nadere uitwerking van deze oplossingsrichtingen;
- Voor het bepalen van de maatregelen is telkens de afweging gemaakt of een bestaande activiteit moet worden voortgezet, of de gemeente de activiteit (zelf) kan blijven doen, dan wel over kan laten aan andere partijen of samen kan doen met partners;
- De financiële uitgangspunten zoals door de raad bij de Kadernota 2020 zijn vastgesteld, zijn financieel vertaald;
- Het vertrekpunt voor de begroting wordt gevormd door de voorlopige resultaten in 2019 (zoals gerapporteerd in Berap 2019-1 en Berap 2019-2. Deze effecten zijn meegenomen in de opzet van de Keuzenota (Berap 2019-2 ontvangt u gelijktijdig met deze Keuzenota);
- Bij het opstellen van de keuzenota wordt aangesloten bij de informatie over de meicirculaire zoals met u is gedeeld in raadsinformatiebrief 36;
- Het voorgestelde pakket richt zich primair op maatregelen met beoogde financiële resultaten vanaf 2020. Daarnaast zijn potentiële zoekrichtingen in beeld gebracht die op middellange (vanaf 2021), dan wel lange termijn tot financiële effecten kunnen leiden. Deze potentiële zoekrichtingen worden in deze keuzenota geduid. Het is aan de gemeenteraad om aan de voorkant richtinggevende uitspraken te doen bij de uitwerking van deze potentiële zoekrichtingen.

HET VOORSTEL

In onderstaande tabel treft u het voorstel van het college aan voor een reëel en structureel sluitende begroting. Dit voorstel wordt in deze Keuzenota aan u toegelicht in de volgende domeinen:

- De opgave: een weergave van het resultaat bij een regulier begrotingsproces waarbij autonome ontwikkelingen zijn vertaald, prognoses zijn geactualiseerd en behoeften tot budgetaanpassingen zijn geïnventariseerd en afgewogen;
- Omgeving: inzicht in de oplossingsrichtingen en onderliggende maatregelen voor de programma's Dongen leeft en Dongen dient;
- Sociaal: inzicht in de oplossingsrichtingen en onderliggende maatregelen voor de programma's Dongen zorgt en Dongen onderneemt;
- Organisatie: inzicht in de oplossingsrichtingen en onderliggende maatregelen voor het programma Veilig Dongen en Overhead;
- Heffingen en OZB: inzicht in de fiscale maatregelen vanuit onder meer de Algemene dekkingsmiddelen;
- Financiële positie: algemene maatregelen die niet direct verbonden kunnen worden aan één van de inhoudelijke blokken.

In ieder blok wordt aangegeven wat de keuzes zijn geweest en welke afwegingen hierbij een rol hebben gespeeld. Er wordt een korte toelichting gegeven op de maatregelen. En er wordt een relatie gelegd met de oplossingsrichtingen zoals deze aan u zijn gepresenteerd in de Berap 2019-1 en de Kadernota 2020. We maken inzichtelijk waar niet voor is gekozen en waarom. Daarnaast geven we aan welke potentiële zoekrichtingen er bestaan voor het domein. Alle bedragen in dit voorstel zijn x € 1.000,-, tenzij anders vermeld.

	2020	2021	2022	2023
Saldo Berap 2019-1 (exclusief ombuigingen)	-3.198	-3.198	-3.198	-3.122
- Saldo van ruimtevragers	-2.193	-2.779	-2.494	-2.743
- Saldo van ruimtebieders	1.564	1.385	1.090	1.563
- Correctie voor incidentele baten en lasten ¹	-309	1	-172	-51
Opgave	-4.136	-4.591	-4.774	-4.353
Oplossingen	2020	2021	2022	2023
- Omgeving	313	340	574	669
- Sociaal	924	1.175	1.108	985
- Organisatie	1.192	1.457	1.528	1.723
- Heffingen en OZB	1.013	1.235	1.235	1.235
- Financiële positie	754	224	171	71
- Correctie voor incidentele baten en lasten	-38	7	29	-60
Totaal oplossingen	4.196	4.431	4.616	4.683
Resultaat (reëel en structureel sluitend)	22	-153	-129	270

¹ De genoemde correctie voor incidentele baten en lasten volgt uit een voorschrift vanuit het BBV. Het is een beheersmaatregel om te bepalen of de begroting ook reëel en structureel sluitend is en minimaliseert het risico dat structurele activiteiten met incidentele middelen worden gefinancierd. Een activiteit wordt aangemerkt als incidenteel als deze voor maximaal drie jaar is opgenomen in de exploitatie, dan wel in zijn karakter incidenteel is (zoals het ontvangen van subsidie).

OPGAVE

	2020	2021	2022	2023
Saldo Berap 2019-1 (exclusief ombuigingen)	-3.198	-3.198	-3.198	-3.122
Ruimtevragers				
- Uitwerkingsplannen visies	0	0	0	0
- Implementatie Omgevingswet	0	-124	-99	-99
- Ontwikkelingen sociaal domein	-619	-619	-619	-619
- Indexering en kapitaallasten	-676	-714	-651	-882
- Autonome ontwikkelingen personeel	-758	-930	-930	-930
- Verzoeken tot budgetaanpassing	-140	-392	-195	-213
Totaal ruimtevragers	-2.193	-2.779	-2.494	-2.743
Ruimtebieders				
- Algemene uitkering	1.395	1.311	1.021	1.521
- Verzoeken tot budgetaanpassing	169	74	69	42
Totaal ruimtebieders	1.564	1.385	1.090	1.563
Incidentele baten en lasten				
- Correctie kapitaallasten in lopend jaar	-228	-226	-172	-51
- Sloop Cambreurcollege		227		
- Uitstel onderhoudsmaatregelen	-81			
Totaal incidentele baten en lasten	-309	1	-172	-51
Opgave	-4.136	-4.591	-4.774	-4.353

UITWERKINGSPLANNEN VISIES

	2020	2021	2022	2023
- Uitwerkingsplannen visies	0	0	0	0

In juli 2019 zijn door de gemeenteraad zes visies vastgesteld met daarboven een paraplunotitie. Voor elke visie is opdracht gegeven om tot nadere uitwerking te komen. Uitwerkingsplannen bij de visies zijn nog niet gereed. Vanwege de dwarsverbanden worden de uitwerkingsvisies in eenzelfde gezamenlijkheid opgepakt als de processen van visievorming. In de visies is het uitgangspunt gehanteerd dat deze budgetneutraal moeten worden gerealiseerd. Dit betekent binnen de beschikbare financiële ruimte van de Programmabegroting 2020. In de visies zijn de speerpunten vanuit het Bestuursakkoord meegenomen, er is uitleg gegeven aan de global goals voor Dongen en er is een aanname gedaan over de opdrachten die nog gaan komen vanuit het Interbestuurlijk Programma (IBP; zie hierna onder "Financiële positie"). Zodra hier duidelijkheid over komt, kan dit financiële impact hebben voor de gemeente Dongen.

Keuze: Het uitgangspunt voor de uitwerkingsplannen bij de visies blijft budgetneutraal. Wel wordt er een reservering gedaan vanaf 2021 voor de realisatie van nog te ontvangen (en nu nog onbekende) opdrachten vanuit het Interbestuurlijk Programma. (zie "Organisatie")

IMPLEMENTATIE OMGEVINGSWET

	2020	2021	2022	2023
- Implementatie Omgevingswet	0	-124	-99	-99

Met ingang van 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. Bij de Programmabegroting 2019 is een projectbudget beschikbaar gesteld voor de implementatie. Deze implementatiefase zet zich door in de eerste jaren van de Omgevingswet en uit zich bijvoorbeeld in het opstellen van een omgevingsvisie en omgevingsplannen, inzet van extern expertadvies en benodigde inrichtingskosten. De inschatting is dat het hier genoemde budget toereikend is voor dit vervolg van de implementatiefase. Op dit moment worden de uitvoeringskosten op basis van het plan van aanpak "Implementatie Omgevingswet" van de Omgevingswet in

beeld gebracht. Deze analyse is naar verwachting eind 2019 gereed en zal leiden tot een voorstel bij de Programmabegroting 2021.

Risico: De inschattingen over de omvang van de uitvoeringskosten Omgevingswet lopen uiteen (landelijk beeld). De verwachting is dat we hier rekening moeten houden met een toename van de uitvoeringskosten, die niet geheel kunnen worden afgedekt vanuit de tarieven van leges. Dit risico doet zich voor vanaf de Begroting 2021.

ONTWIKKELINGEN SOCIAAL DOMEIN

	2020	2021	2022	2023
Ontwikkelingen sociaal domein				
- Wet verplichte GGZ (Wmo)	-25	-25	-25	-25
- Beschermde wonen (Wmo)	-130	-130	-130	-130
- Wmo prognose zorgkosten	-167	-167	-167	-167
- Prognose jeugdhulp	-395	-395	-395	-395
- Bijstelling rijksbudget BUIG (participatie)	200	200	200	200
- Loonkostensubsidie (participatie)	-120	-120	-120	-120
- Statushouders (participatie)	18	18	18	18
Totaal ontwikkelingen sociaal domein	-619	-619	-619	-619

Het onderdeel "Ontwikkelingen sociaal domein" heeft primair betrekking op de ontwikkeling van de zorgkosten op basis van gewijzigde wettelijke voorschriften (denk aan het abonnementstarief), demografische ontwikkelingen, respectievelijk ontwikkelingen van de doelgroep en de verandering in de zorgbehoefte. Er zijn ontwikkelingen zichtbaar voor zowel Wmo, Jeugdhulp als Participatie.

Mede op basis van ervaringscijfers (van zowel aantallen als zorgbehoefte), afgezet tegen de trends en ontwikkelingen die wij zien binnen de doelgroep van de Wmo, de effecten van de recent gestarte contracten en veranderende wettelijke voorschriften, zien we een stijging in de zorgkosten. Deze stijging is al zichtbaar en gemeld in zowel Berap 2019-1 als Berap 2019-2. De verwachting is dat dit beeld zich doorzet in 2020.

Keuze: Het beeld over 2019 is maatgevend voor de opzet van de begroting Wmo 2020. Dit betekent dat niet op voorhand geanticipeerd wordt op mogelijk verder oplopende zorgkosten.

Risico: De Wmo is een open einde regeling. De inkoop van de zorgcontracten regionaal is georganiseerd en er zijn gezamenlijk contracten gesloten met zorgaanbieders. Daarnaast hebben wij lokaal te maken met de effecten van de landelijke maatregel met betrekking tot het invoeren van het abonnementstarief. Sinds 1 januari betalen cliënten voor Wmo-maatwerkvoorzieningen een vast tarief van € 17,50 per vier weken. Voor algemene voorzieningen gaat die regeling per 2020 in. Dit betekent dat bij ongewijzigd wettelijk voorschrift en ongewijzigd eigen beleid, de mogelijkheden beperkt zijn om de daadwerkelijke ontwikkeling van de zorgkosten in te schatten. Dit risico is daarom ook onderkend in de risicoparagraaf. Bij het inventariseren van de oplossingen in het sociaal domein is een inventarisatie gemaakt van wettelijke verplichtingen en de mate waarin en wijze waarop wij omgaan met onze keuzevrijheid. Waar mogelijkheden bestaan om terug te gaan naar de wettelijke verplichting worden deze maatregelen voorgesteld.

Begin september hebben wij de meest recente prognose ontvangen van de regionaal georganiseerde jeugdhulp en met u gedeeld in raadsinformatiebrief 44. Deze cijfers hebben betrekking op 2019 en zijn gebaseerd op de realisatie van de eerste maanden van het jaar. Daaruit blijkt dat de marge die de gemeente Dongen had bepaald binnen het budget jeugdhulp voor het opvangen van financiële tegenvallers naar verwachting onvoldoende is. Dit moet definitief blijken bij de jaarrekening regio Hart van Brabant Jeugdhulp 2019. Ondanks de inzet van de lokale en regionale beheersmaatregelen sinds het najaar van 2018 en het dempend effect die

zij hebben op de uitgaven, is de verwachting dat dit beeld zich onveranderd doorzet naar 2020. Dit ligt in lijn met de landelijke trendlijn.

Keuze: Het beeld over 2019 is maatgevend voor de opzet van de begroting Jeugdhulp 2020. Dit betekent dat niet op voorhand geanticipeerd wordt op mogelijk verder oplopende zorgkosten.

Risico: De Jeugdwet is een open einde regeling. Daarnaast hebben wij de inkoop van de zorgcontracten en een deel van de uitvoering (deels wettelijk verplicht) regionaal georganiseerd en gezamenlijk contracten gesloten met zorgaanbieders. Dit betekent dat bij ongewijzigd wettelijk voorschrift en ongewijzigd eigen beleid, de mogelijkheden beperkt zijn om de daadwerkelijke ontwikkeling van de zorgkosten in te schatten. Dit risico is daarom ook onderkend in de risicoparagraaf. Bij het inventariseren van de oplossingen in het sociaal domein is een inventarisatie gemaakt van wettelijke verplichtingen en de mate waarin en wijze waarop wij omgaan met onze keuzevrijheid. Waar mogelijkheden bestaan om terug te gaan naar de wettelijke verplichting worden deze maatregelen voorgesteld.

Bij de analyse van de participatie en reïntegratiemiddelen is gebleken, dat de middelen die wij toegekend krijgen vanuit het Rijk voor de uitkeringen structureel te laag waren ingeschat. Deze zijn nu in lijn gebracht met de beschikkingsbrieven die wij hierover van het Rijk ontvangen. Daarnaast blijkt dat de toestroom van statushouders naar de gemeente Dongen beperkter is dan aanvankelijk verwacht. De inzet van de ketenpartners op dit kan punt daarom naar beneden worden bijgesteld. Tot slot is er een totaalanalyse gemaakt van de inzet van het instrumentarium rondom loonkostensubsidie, begeleiding naar werk, jobcoaching in combinatie met de voorgestelde oplossingsrichtingen binnen het sociaal domein. Jaarlijks blijkt bij de jaarrekening een tekort op het budget voor onder meer de stijging van de kosten voor loonkostensubsidie. Deze situatie wordt met dit voorstel hersteld. De verwachting is echter dat loonkostensubsidies zullen stijgen en dat het BUIG-budget hier evenredig op mee zal stijgen. Er is een inschatting gemaakt van het benodigd budget bij voortzetting van de huidige verplichtingen.

INDEXERING EN KAPITAALLASTEN

	2020	2021	2022	2023
Indexering en kapitaallasten				
- Verbonden partijen	-203	-179	-216	-219
- Indexering inkoopcontracten voorliggend veld	-44	-44	-44	-44
- Indexering partners Cammeleur	-24	-24	-24	-24
- Indexering van baten en lasten	-235	-235	-235	-235
- Actualisatie kapitaallasten bestaande investeringsplan	-170	-232	-132	-360
Totaal indexering en kapitaallasten	-676	-714	-651	-882

Onder de noemer "Indexering en kapitaallasten" heeft de uitwerking plaatsgevonden van de financiële uitgangspunten zoals deze zijn opgenomen in de Kadernota 2020.

- De financiële effecten van de begrotingen 2020 van de verbonden partijen zijn verwerkt.
- De indexering van baten en lasten heeft plaatsgevonden op het totaalniveau van de exploitatie gecorrigeerd voor posten waar een specifieke prijsontwikkeling op verwerkt dient te worden (zoals verbonden partijen en loonkosten).
- Er is een indexering doorgevoerd in de BCF contracten voor de partners bij de Cammeleur. In lijn met de overige financiële uitgangspunten is deze in het eerste jaar doorgevoerd en in de vervolgjaren constant gehouden. Wij zullen in gesprek gaan met de partners over mogelijke efficiëncyslagen.
- Er is een indexering doorgevoerd (conform contract) voor de inkoopcontracten met het voorliggend veld. Dit zijn partners als IMW/MEE, ContourdeTwern en SWOD. Er zal gebruik gemaakt worden van de mogelijkheid om de contracten met één maal een jaar te verlengen. In 2020 zal een nieuwe aanbesteding worden voorbereid waarbij ook de resultaatgebieden opnieuw tegen het licht worden gehouden.

- Er heeft een actualisatie plaatsgevonden van de kapitaallasten voor bestaande investeringen. Dit is een jaarlijks terugkerende activiteit. Periodiek wordt dit diepgaander gedaan en vindt een totale doorlichting van de activa plaats. De resultaten van deze actie komen terug op de tabelregel kapitaallasten. Daarmee is een basis gelegd voor keuzes binnen de oplossingsrichtingen onderwijshuisvesting, investeren in de openbare ruimte, gemeentelijk vastgoed en herijken financiële uitgangspunten.

Keuze: De indexering voor de BCF contracten en de contracten voorliggend veld kan ook cumulatief² plaatsvinden. Het effect van die jaarlijkse indexering is weergegeven in onderstaande tabel.

	2020	2021	2022	2023
Indexering partners Cammeleur				
- Voorstel college	-24	-24	-24	-24
- Optie cumulatief indexeren	-24	-50	-77	-102
- Effect voor exploitatie		-26	-53	-78
Indexering voorliggend veld				
- Voorstel college	-44	-44	-44	-44
- Optie cumulatief indexeren	-44	-60	-75	-90
- Effect voor exploitatie		-16	-31	-46

AUTONOME ONTWIKKELINGEN PERSONEEL

	2020	2021	2022	2023
- Autonome ontwikkelingen personeel	-758	-930	-930	-930

Bij de programmabegroting 2019 is een inschatting gemaakt van de mogelijke effecten van de cao. In de zomer van 2019 is de cao gesloten en blijkt de eerder gemaakte inschatting onvoldoende te zijn. De effecten van de cao zijn verwerkt, gecorrigeerd voor de eerder gemaakte inschatting. Daarnaast zijn er jaarlijkse autonome ontwikkelingen in het loon- en salariskosten als gevolg van aangegane verplichtingen naar medewerkers.

VERZOEKEN TOT BUDGETAANPASSING (ZOWEL RUIMTEVRAGEND ALS RUIMTEBIEDEND)

	2020	2021	2022	2023
Verzoeken tot budgetaanpassing				
Ruimtevragers				
- Sloop Cambreurcollege		-227		
- Maatregelen reiniging	0	0	0	0
- Leges reisdocumenten	-46	-31	-61	-79
- Aanpassen budgetten veiligheid	0	0	0	0
- Uitvoeren baggerplan waterschap	-30	-70	-70	-70
- Verwerken slootvuil	-30	-30	-30	-30
- Onderhoud velden en beplanting	-9	-9	-9	-9
- Ongediertebestrijding	-25	-25	-25	-25
Totaal ruimtevragers	-140	-392	-195	-213
Ruimtebieders				
- Uitstel onderhoudsmaatregelen in 2020	81			
- Organisatie verkiezingen	24	10	5	-22
- Actualisatie diverse budgetten	31	31	31	31
- Eigen risicodragerschap/ WIA advies	33	33	33	33
Totaal ruimtebieders	169	74	69	42

² Cumulatief indexeren betekent dat de indexering jaarlijks opnieuw wordt doorgevoerd en daarmee feitelijk een stapeling is. In het eerste jaar bereken je de indexering en die wordt overgenomen in de volgende jaren. Voor het tweede jaar bereken je de indexering opnieuw, maar dan op het oorspronkelijke basisbedrag plus de indexering vanuit jaar 1. Deze systematiek blijf je voor alle jaren herhalen.

- Sloop Cambreurcollege: een onderdeel van de afspraken over de nieuwbouw van het Cambreurcollege heeft betrekking op de sloop van bestaande gebouwen. De kosten hiervoor komen voor rekening van de gemeente. Hiervoor is de inzet van de bestemmingsreserve onderwijshuisvesting voorzien. Aan uw raad wordt voorgesteld deze ook volledig in te zetten en middelen beschikbaar te stellen voor het resterende deel, zijnde € 227.000.
- Bij de milieustraat en ophalen restafval worden maatregelen doorgevoerd gericht op effect op de VANG-doelstellingen. Daarnaast is een nieuw contract gesloten voor het storten van grondstoffen en hierin zit een aanbestedingsnadeel. Deze kosten worden verrekend via de afvalstoffenheffing en zijn daarmee neutraal voor de exploitatie.
- Het aantal aanvragen voor reis- en rijdocumenten kent een golfbeweging gerelateerd aan de geldigheidsduur van de documenten. Op dit moment daalt het aantal aanvragen. De verwachting is dat deze trendlijn zo'n twee jaar duurt en er dan weer een stijging in het aantal aanvragen zichtbaar is. De totale kosten voor de uitgifte en administratieve verwerking van deze documenten blijft gelijk.
- Er heeft een herverdeling plaatsgevonden binnen de budgetten van veiligheid waardoor middelen gevonden zijn om in te zetten op onder meer portofoons voor de Boa's en de aanpak ondermijning.
- De activiteiten ten aanzien van het uitvoeren van het baggerplan van het waterschap en het verwerken van slootvuil komen voort uit de ontvangstplicht van gemeente voor slib. De gemeente dient dit op te ruimen en draagt daarvan de kosten. Inschatting van de kosten komen voort uit de huidige afspraken en contracten. In 2020 gaan we in gesprek met het waterschap om te komen tot aanpassing van de afspraken.
- Voor het onderhoud van velden en beplanting is recent een aanbesteding afgerond die leidt tot een toename van de kosten.

Keuze: Het onderhoud aan parken en plantsoenen groeit jaarlijks door areaaluitbreiding, bijvoorbeeld door de realisatie van De Beljaart. Dit onderhoud wordt voor een deel uitbesteed aan externe partijen. Het budget voor onderhoud aan parken en plantsoenen is de afgelopen jaren gelijk gebleven ondanks areaaluitbreidingen. Het college stelt voor om ook dit jaar de budgetten gelijk te houden, ondanks de toename in het werk en enkel een aanpassing te doen voor een tegenvallend aanbestedingsresultaat. Er kan gekozen worden om het onderhoud op Tichelrijt weer in eigen beheer uit te gaan voeren. In dat geval is het gevraagde bedrag van € 9.000 niet nodig en het bestaande budget van € 23.000 hoeft ook niet te worden ingezet. Als gekozen wordt om de areaaluitbreiding niet te compenseren en het onderhoud op Tichelrijt in eigen beheer uit te gaan voeren, moet rekening gehouden worden met het verlagen van het onderhoudsniveau in heel Dongen.

- Ongediertebestrijding is geen wettelijke taak van de gemeente maar wel een inspanning gericht op leefbaarheid van de buitenruimte (het gaat bijvoorbeeld over de bestrijding van de eikenprocessierups) en het voorkomen van schade en andere overlast (bijvoorbeeld door ratten).
- Op verzoek van het college is in beeld gebracht welke onderhoudsmaatregelen – aan met name wegen – uitgesteld kunnen worden zonder dat dit tot extra kosten leidt in latere jaren. Hier is een aantal locaties in beeld gebracht.
- Vanuit de Berap 2019-2 is een actie ingezet om te komen tot zo realistisch mogelijke ramingen. Deze lijn is voortgezet in de begroting. Daarbij is expliciet gevraagd of budgetten afgeraamd kunnen worden omdat bijvoorbeeld activiteiten niet meer worden gedaan. Dit leidt tot een verzamelpost van diverse onderwerpen kleiner dan € 10.000.
- Er is een wettelijke verplichting tot het organiseren van verkiezingen. De wijze waarop heeft de gemeente een zekere mate van keuzevrijheid. Er is een agenda gemaakt welke verkiezingen voor de komende jaren gepland zijn en daar zijn de kosten op aangepast (geen verkiezingen betekent ook geen kosten). Daarnaast is er een voorstel om het aantal stembureaus uit te breiden zodat de verwerking van de uitslag sneller kan verlopen en om de bemensing van stembureaus te organiseren met eigen personeel.

- De gemeente Dongen heeft besloten om per juli 2019 een eigen risicodragers te worden voor de WGA en de Ziektewet. Het WGA-risico wordt ondergebracht bij een verzekeraar, waardoor een daling van de kosten is bereikt, bij een gelijkblijvende dienstverlening.

	2020	2021	2022	2023
Voorstellen waar niet voor gekozen is				
- Onderzoek de Geubel	-12			
- Wonen met gemak	-10	-10	-10	
- Monumenten	-3	-6	-6	-6
- Jeugdwerkloosheidsvrije zone	-53	-53	-53	-53
- Regionaal leerwerkloket	-13	-13	-13	-13
- Centrummanagement	-3	-3	-3	-3
- Ecologisch maaien	-25	-25	-25	-25
- Gebiedspromotie	-15			
- Aankoop plantmateriaal	-8	-8	-8	-8
Totaal waar niet voor gekozen is	-155	-123	-123	-113

Voor de meeste van deze posten geldt dat een wettelijke verplichting tot het uitvoeren van de activiteit niet aanwezig is. De verzoeken waarvan het college voorstelt om hier geen middelen in te steken zijn allen bovenwettelijk.

- Onderzoek de Geubel betreft het onderzoek dat in het Bestuursakkoord is aangekondigd. Tot nader order wordt dit onderzoek uitgesteld. We gaan in gesprek over de toekomst en het toekomstig beheer van de Geubel.
- Wonen met gemak betreft een burgerinitiatief gericht op het stimuleren van mogelijkheden om langer thuis te kunnen blijven wonen. Wij faciliteren dit initiatief wel. Financiering is gevonden bij een andere partij.
- Monumenten zijn kosten voor het uitvoeren van bouwkundig onderzoek aan monumenten. Indien gekozen wordt voor de ombuigingsmaatregel om de monumentensubsidie af te schaffen, is het effect dat bouwkundig onderzoek door de gemeente niet meer nodig is.
- Jeugdwerkloosheidsvrije zone en Regionaal leerwerkloket zijn bestaande initiatieven in de regio waar wij tot op heden aan hebben deelgenomen. Financiering hiervan vond regionaal plaats (vanuit de pilotgedachte) en zal nu lokaal moeten worden geborgd. Voorgesteld wordt om dit niet te doen en niet meer deel te nemen aan deze initiatieven. Er wordt momenteel nog onderzocht wat de eventuele frictiekosten zijn, als wij niet meer deelnemen aan deze initiatieven.
- Met de mogelijkmaker centrum heeft de gemeente – conform de eerdere toezeggingen – samen met de ondernemers en andere belanghebbenden initiatieven ontwikkeld voor het centrumgebied. De mogelijkmaker draagt zijn activiteiten nu over aan Dongen Promotion, waardoor de inzet (ambtelijk en financieel) vanuit de gemeente niet meer nodig is. Hierover zijn wij in gesprek met elkaar.
- Ecologisch maaien is een initiatief vanuit het Bestuursakkoord, ingegeven door het streven naar het vergroten van biodiversiteit. Het huidige maaibeleid wordt ongewijzigd voortgezet.
- Door de droogte en andere weersinvloeden van de afgelopen periode blijkt dat veel beplanting vervangen moet worden. Dit kan ook met meer terughoudendheid worden gedaan. Het effect is wel dat er daardoor in perken en plantsoenen mogelijk kale plekken kunnen ontstaan.
- Met activiteiten rondom het Dongens DNA is in 2018 en 2019 gebiedspromotie geïntroduceerd. Binnen reguliere budgetten en mede in het kader van de feitelijke exploitatie van woningbouwlocaties en bedrijventerreinen zal de uitvoering hiervan worden opgepakt.

ALGEMENE UITKERING

	2020	2021	2022	2023
- Algemene uitkering	1.395	1.311	1.021	1.521

In raadsinformatiebrief 36 bent u uitgebreid geïnformeerd over de ontwikkelingen van de meicirculaire. De effecten hiervan zijn meegenomen in het meerjarenperspectief. U ziet in dit overzicht in 2023 een ander bedrag staan dan in de raadsinformatiebrief. De raadsinformatiebrief laat een analyse zien welke ontwikkeling de meicirculaire van jaar tot jaar doormaakt. Wanneer een jaarschijf reeds in het meerjarenperspectief is opgenomen is dit ook meteen het effect voor de gemeentelijke begroting. 2023 wordt met begroting 2020 toegevoegd aan het meerjarenperspectief, waarmee ook alle basisinformatie voor dat jaar moet worden gevuld. Dat maakt dat het effect van de algemene uitkering in 2023 hoger is dan het effect van de meicirculaire.

OPLOSSINGEN

In onderstaand overzicht treft u een vergelijking aan tussen de oplossingsrichtingen zoals deze bij de Berap 2019-1 en Kadernota 2020 in beeld zijn gebracht, en de uitgewerkte oplossingsrichtingen zoals deze nu in de Keuzenota worden toegelicht.

	Beeld Berap 2019-2 en Kadernota 2020 (juli 2019)				Beeld Keuzenota (september 2019)			
	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Inzet strategische gronden	179	179	179	179	179	179	179	179
Investeren in de openbare ruimte	100	100	100	100	70	82	172	255
Toekomstbestendig verenigingsleven	0	0	50	75	0	0	50	75
Samenwerking partners Cammeleur	0	0	50	100	0	0	50	100
Maatschappelijke activiteiten	53	66	66	66	64	77	77	77
Toekomst sportaccommodaties	0	Pm	Pm	Pm	Onderzoek			
Bestuurlijke vernieuwing	Pm	Pm	Pm	Pm	Onderzoek			
Gemeentelijk vastgoed	Pm	Pm	Pm	Pm	Keuze per locatie			
Ontwikkeling right to challenge	Pm	Pm	Pm	Pm	Onderzoek			
Toerisme					0	2	46	13
Onderwijshuisvesting	Pm	Pm	Pm	Pm	157	361	329	216
Slimmer in het sociaal domein	602	602	602	602	272	324	374	374
Van maatwerk naar preventie 1	240	240	240	240	232	227	142	132
Van maatwerk naar preventie 2	Pm	Pm	Pm	Pm	263	263	263	263
Oriëntatie op het aanbod	0	Pm	Pm	Pm	Vervalt: Haalbaarheid beperkt			
Opvang dieren	0	26	26	26	5	-1	49	185
Diverse maatregelen overhead	233	233	233	233	561	858	905	990
Personele organisatie 1	263	263	263	263	Gaaf op in andere opgaven			
Personele organisatie 2	Pm	Pm	Pm	Pm	420	394	368	342
Herijken financiële uitgangspunten	Pm	Pm	Pm	Pm	60	60	60	60
Strategisch contractmanagement	405	429	403	377	146	146	146	146
Inzet op externe financiering	60	60	60	60	950	950	950	950
Basis op orde in budgetten					63	285	285	285
OZB	950	950	950	950	754	724	671	671
Heffingen en leges	285	285	285	285		-300	-300	-400
Inzet stelpost begroting 2019						-200	-200	-200
Reservering financiële positie								
Reservering verplichtingen IBP								
Totaal	3.168	3.407	3.481	3.530	4.196	4.431	4.616	4.683

OMGEVING

	2020	2021	2022	2023
Inzet strategische gronden	179	179	179	179
Toekomstbestendig verenigingsleven	0	0	50	75
Cammeleur-partners	0	0	50	100
Diverse maatschappelijke activiteiten	64	77	77	77
Investeren in de openbare ruimte	70	82	172	225
Toerisme	0	2	46	13
Totaal Omgeving	313	340	574	669

INZET STRATEGISCHE GRONDEN

	2020	2021	2022	2023
Inzet strategische gronden	179	179	179	179

Uit een analyse van de beschikbare gronden van de gemeente en een inschatting van de potentiële ontwikkelwaarde, is een keuze gemaakt om vijf locaties in ontwikkeling te nemen. Het voorstel daartoe wordt in oktober aan uw raad aangeboden. Het gaat om de locaties Noorderlaan, Waspikse weg, Biezenplein, Tichelrijt 3 en Tichelrijt Zuid. Indien uw raad instemt met het voorstel, worden rentekosten op de boekwaarden niet meer verrekend via de exploitatie, maar via de grondexploitaties. Er is in deze opzet geen rekening gehouden met het winstpotentieel. Dit zijn incidentele resultaten, die direct ten gunste komen van het resultaat bij de jaarrekening.

Risico: Aan het opstarten van een grondexploitaties zijn risico's verbonden. Er dient eerst geïnvesteerd te worden voordat er opbrengsten worden gegenereerd. Door economische en marktontwikkelingen kan verkoop vertragen of versnellen. Dit risico is daarom ook onderkend in de risicoparagraaf. Door deze ontwikkeling vervalt echter ook een expliciet risico, namelijk het risico dat de gronden bij de Noorderlaan en Waspikse weg afgewaardeerd moeten worden, als uiterlijk einde 2019 geen besluit is genomen over de ontwikkeling van deze locaties.

TOEKOMSTBESTENDIG VERENIGINGSLEVEN

	2020	2021	2022	2023
Toekomstbestendig verenigingsleven	0	0	50	75

In Dongen is op dit moment zo'n € 220.000 beschikbaar voor een tegemoetkoming in kosten van verenigingen. Dit zijn veelal muziek- en cultuurgezelschappen, en een diversiteit aan stichtingen en verenigingen die subsidies ontvangen voor concrete activiteiten. Daarnaast zijn er verenigingen die een bijdrage ontvangen voor het ophalen van oud papier. Dit is zo'n € 45.000 per jaar. We ontwikkelen gezamenlijk met de verenigingen een plan hoe we deze financiële taakstelling met ingang 2022 kunnen realiseren met behoud van het sterke verenigingsleven in Dongen. We hebben daarbij oog voor het stapelen van effecten. Verenigingen mogen niet onevenredig zwaar worden geraakt.

CAMMELEUR-PARTNERS

	2020	2021	2022	2023
Cammeleur-partners	0	0	50	100

De Cammeleur opende in september 2018 haar deuren. De partners in de Cammeleur zijn hun samenwerking gestart. Zij zorgen gezamenlijk met de gemeente voor de exploitatie. In totaal beschikken de partners over een budget van ruim € 1,6 miljoen Conform de gemaakte afspraken zullen de partners (DonckHuys, Theek5, Kunstpodium en ContourdeTwern) een ondernemersplan opstellen hoe zij hun samenwerking verder kunnen optimaliseren. Zij krijgen daarin de hier genoemde financiële taakstelling mee. De wijze waarop in de toekomst

omgegaan wordt met de mogelijkheid om jaarlijks te indexeren komt bovenop deze taakstelling. Slechts een zeer beperkt deel van de activiteiten binnen de Cammeleur heeft een wettelijk karakter.

Zoekrichting: De ontstane financiële situatie bij het Kunstpodium en de ontwikkelingen binnen het muzikale verenigingsleven brengen met zich mee dat het gewenst is om toekomstscenario's te ontwikkelen. Deze scenario's zijn nog niet uitgewerkt en zijn een potentiële zoekrichting voor 2020 en verder.

MAATSCHAPPELIJKE ACTIVITEITEN

	2020	2021	2022	2023
Diverse maatschappelijke activiteiten				
- Jeugd en politiek	6	6	6	6
- Sportgala	7	7	7	7
- Verrassend Dongendag	3	3	3	3
- Vrijwilligersprijs	0	0	0	0
- Bijdrage buurtbemiddeling	14	14	14	14
- Monumentensubsidie	25	25	25	25
- Subsidie Brabants Natuurmuseum	9	9	9	9
- Projectsubsidie cultuureducatie met kwaliteit	0	13	13	13
Totaal diverse maatschappelijke activiteiten	64	77	77	77

Zoals aangekondigd in de Kadernota 2020 hebben wij een inventarisatie gemaakt van diverse maatschappelijke activiteiten. Daarbij is de vraag gesteld of we hiermee zouden kunnen stoppen en wat de consequenties daarvan zijn. Dit heeft geleid tot een tweetal uitkomsten.

In de eerste plaats zijn het activiteiten waarvan we er van overtuigd zijn dat we ons terug kunnen trekken als financier. De organisatie en financiering kan worden overgenomen door één van de maatschappelijke partners. Het uitgangspunt is, wanneer er geen opvolgers zich aandienen de behoefte aan de activiteit ook beperkt is. Jeugd en politiek, Sportgala, Verrassend Dongendag, Vrijwilligersprijs en de bijdrage buurtbemiddeling behoren tot deze activiteiten. In ieder geval is met het onderwijs overeenstemming bereikt over het programma Jeugd en politiek. De scholen nemen deze activiteit, inclusief de financiering over. De gemeente behoudt een minimale rol.

Daarnaast zijn er subsidies die wij verstrekken, waar geen wettelijke verplichting onder ligt. Wij stellen voor om de subsidieregeling voor monumenten te beëindigen, de subsidie aan het Brabants Natuurmuseum en de projectsubsidie cultuureducatie met kwaliteit stop te zetten. Deze laatste is een projectsubsidie aan het Kunstpodium. Indien deze subsidie wordt beëindigd, heeft dat geen effect voor de exploitatie van het Kunstpodium.

INVESTEREN IN DE OPENBARE RUIMTE

	2020	2021	2022	2023
Investeren in de openbare ruimte	70	82	172	225

Onder de noemer "Investeren in de openbare ruimte" vond een herziening plaats van het Investeringsplan zoals dat ieder jaar bij de programmabegroting wordt aangeboden. In beginsel zijn enkel de projecten die vanuit het oogpunt "technisch nut en noodzaak" met prioriteit hoog zijn aangemerkt, opgenomen in het investeringsplan. Daarbij is een afweging gemaakt in de tijd. Dit heeft geleid tot een selectie in projecten die we niet meer doen, dan wel projecten waar we temporiseren. Daarnaast is een incidentele toevoeging gedaan waar de maatschappelijke risico's als hoog zijn gekwalificeerd. Het voorstel voor het investeringsplan en het inzicht in de projecten die zijn afgefallen is opgenomen in de bijlage.

Keuze: De gemeenteraad heeft de keuze om projecten toe te voegen aan het investeringsplan of af te laten vallen. Projecten toevoegen leidt tot stijging van de kapitaallasten en heeft daarmee een negatief effect voor de exploitatie. Het laten afvallen van projecten heeft een tegengesteld effect. Wanneer gekozen wordt voor projecten met prioriteit op technisch nut en noodzaak, ontstaat het risico van achterstallig onderhoud, beperkte bereikbaarheid van Dongen en verkeersonveilige situaties.

TOERISME

	2020	2021	2022	2023
Toerisme				
- Regionaal bureau toerisme	0	0	33	0
- Subsidie TIP	0	0	11	11
- Route Bureau Brabant	0	2	2	2
Totaal toerisme	0	2	46	13

In 2018 is de samenwerking gestart met Loon op Zand, Waalwijk en Heusden om te komen tot een Regionaal Bureau voor Toerisme (RBT) in de Langstraat. De intentie van het RBT is dat deze na verloop van tijd grotendeels zelfvoorzienend kan zijn. Wij gaan met onze partners in gesprek om dit moment te vervroegen naar eind 2021. Theek5 krijgt op dit moment subsidie voor het Toeristisch InformatiePunt in de Cammeleur. Onderzocht wordt in hoeverre deze activiteiten kunnen worden overgedragen aan het RBT. Hetzelfde geldt voor Route Bureau Brabant. Het betreft hier de kosten van het verstrekken van gratis recreatieve fietsroutes.

TOEKOMST SPORTACCOMMODATIES

Zoekrichting: Bij de inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen is in Kadernota 2020 de toekomst van sportaccommodaties aangegeven. Het betreft hierbij de sportvelden die nog in eigendom zijn van de gemeente (primair voetbalvelden), binnensportaccommodaties en het zwembad. Een dergelijke onderzoeksopdracht brengt met zich mee dat verschillende scenario's ontwikkeld en doorgerekend moeten worden op financiële en maatschappelijke effecten.

GEMEENTELIJK VASTGOED

Zoekrichting: In de zomermaanden vond een inventarisatie plaats van de totale vastgoedportefeuille. Per locatie zal aan de hand van een afwegingskader moeten worden bepaald of we deze willen behouden dan wel of deze afgestoten kan worden. Voor de hieruit resterende portefeuille zullen ook de waardering en afschrijving van de panden worden bepaald. Voorgesteld wordt om hier dezelfde termijnen aan te houden als bij onderwijshuisvesting, namelijk afschrijvingstermijn 50 jaar en restwaarde 5% van het investeringsbedrag. Daarnaast zal er een herijking moeten plaatsvinden van het gebouwenbeheerplan.

BESTUURLIJKE VERNIEUWING

Zoekrichting: Hier kan worden gedacht aan het vergroten van de kwaliteit van beslisdocumenten (raadsvoorstellen en adviesnota's) waardoor besluitvorming soepeler kan verlopen. Dit is geen directe besparing, maar wel een bron voor verborgen kosten. Waar mogelijk financiële effecten kunnen worden gevonden in deze zoekrichting is een doorlichting van de verbonden partijen en de wijze waarop wij met hen in gesprek zijn. Hier kan worden vastgesteld in hoeverre een verbonden partij voldoet aan de verwachting, wat onze inschatting is van kosten en baten en hoe wij vervolg willen geven aan de relatie. In dat verband zal de door uw raad aangenomen motie over het hanteren van een financiële meerjarige lijn voor de verbonden partijen meegenomen worden.

RIGHT TO CHALLENGE

Zoekrichting: Right to challenge is een kansrijke ontwikkeling voor de gemeente Dongen om zaken zoals in de opgave “Maatschappelijke activiteiten” anders te organiseren. In essentie is het voorstel van Jeugd en politiek, een voorbeeld van right to challenge. Daarnaast kunnen zich ook activiteiten in het openbaar domein lenen voor dit fenomeen. De komende tijd wordt een eerste uitwerking hiervan gemaakt, welke naar verwachting begin 2020 met uw raad kan worden besproken.

SOCIAAL

	2020	2021	2022	2023
Onderwijshuisvesting	157	361	329	216
Slimmer in het sociaal domein	272	324	374	374
Van maatwerk naar preventie	232	227	142	132
Oriëntatie op het aanbod	263	263	263	263
Totaal Sociaal	924	1.175	1.108	985

ONDERWIJSHUISVESTING

	2020	2021	2022	2023
Onderwijshuisvesting	157	361	289	216

In het kader van de opgave onderwijshuisvesting is onderzocht in hoeverre er ruimte bestaat voor btw-verrekening. Dit blijkt niet haalbaar te zijn. Daarnaast zijn gesprekken gestart om te inventariseren of er andere manieren zijn om de nieuwbouw van scholen te financieren. Een potentieel scenario betreft de inzet van een zelfstandige en onafhankelijke instelling voor vastgoed die onderwijshuisvesting ontwikkelt en exploiteert. Dit scenario heeft een positief effect op de schuldenpositie van de gemeente Dongen.

Vooralsnog is gerekend (als resultaat van de oplossingsrichtingen) met het scenario dat de organisatie en financieringsvorm van het plan van aanpak onderwijshuisvesting ongewijzigd blijft. In overleg met de scholen wordt bepaald in hoeverre de planning en prioritering van scholen kunnen worden aangepast (mede aan de hand van de vraag, of ambities c.q. gedachte plannings praktisch haalbaar zijn). De gesprekken hierover zijn reeds gestart. Vanuit de analyse "Herijken financiële uitgangspunten" wordt voorgesteld om de afschrijvingstermijn voor schoolgebouwen te verruimen naar 50 jaar (was 40 jaar) en te rekenen met een restwaarde van 5% van het investeringsvolume.

Keuze: De gemeenteraad heeft (per locatie) de keuze uit twee scenario's: de samenwerking met een zelfstandige instelling voor vastgoed die onderwijshuisvesting ontwikkelt en exploiteert, of voortzetting van de huidige opzet, weliswaar met aangepaste planning. Deze keuzen kunnen pas worden gemaakt als beide scenario's in hun geheel kunnen worden doorgerekend en vergeleken.

Risico: Het verlengen van een afschrijvingstermijn zorgt ervoor dat de jaarlijkse lasten dalen, maar omdat over een langere periode kosten worden gemaakt, zijn de totale kosten voor rente en afschrijving hoger. Het rekenen met een restwaarde brengt aan het einde van de looptijd een waarderingsrisico met zich mee. Indien blijkt dat de restwaarde niet wordt terugverdiend, zal dit als verlies moeten worden genomen door de gemeente.

SLIMMER IN HET SOCIAAL DOMEIN

	2020	2021	2022	2023
Slimmer in het sociaal domein				
- Praktijkondersteuner huisarts	150	150	150	150
- Geen terugwerkende kracht	10	10	10	10
- Juiste regeling	75	100	150	150
- Kortere en lichtere trajecten	25	25	25	25
- Wmo trajecten	12	39	39	39
Totaal Slimmer in het sociaal domein	272	324	374	374

- De praktijkondersteuner wordt bij de huisarts ingezet voor korte en gerichte ondersteuning vanuit de huisartsenpraktijk. De praktijk wijst uit dat daarmee de inzet van specialistische hulp deels kan worden voorkomen. Een huisarts verwijst bij twijfel eerst door naar de praktijkondersteuner in plaats van direct

naar een zorgaanbieder. De weergegeven resultaten zijn gebaseerd op een succesvolle pilot waar wij als gemeente Dongen aan hebben deelgenomen.

- Geen terugwerkende kracht staat symbool voor de werking van het administratieve proces in het sociaal domein, en met name de Jeugdhulp. Dit moet samen worden gezien met de optimalisatie van de werkprocessen, het bewust omgaan met wachlijsten en strakker sturen op het berichtenverkeer (financieel administratieve proces). Het financieel effect is beperkt. In een aantal gevallen is zorg gestart waarvan achteraf wordt vastgesteld dat er ook sprake had kunnen zijn van een andere aanpak. Deze maatregel heeft vooral effect in de voorspelbaarheid en transparantie van de cijfers.
- Juiste regeling is een expliciete stap in het werkproces waarbij wordt vastgesteld of de klant, ook een klant van de gemeente is. In een aantal gevallen komen klanten met een zorgbehoefte vanuit bijvoorbeeld de Wet Passend Onderwijs, de WLZ of de Zorgverzekeringswet bij de gemeente. Andere voorbeelden zijn dat de zorgbehoefte ook opgelost kan worden vanuit het voorliggend veld. Door nog scherper te oordelen in deze stap en hierover, met de andere verantwoordelijken in de zorg in gesprek te gaan, houden we enkel de klanten in ons bestand die recht hebben op Wmo-voorzieningen dan wel Jeugdhulp.
- De maatregelen “Kortere en lichtere trajecten” en “Wmo-trajecten” moeten in samenhang worden gezien. Beide maatregelen zijn een investering in de kwaliteit van de indicatiestelling en passende zorgverlening en tegelijkertijd een verlaging van de zorgkosten. We doen dit door zorgtrajecten vaker te evalueren en voor kortere perioden (waar dit toegevoegde waarde heeft) af te geven. Er wordt een pilot gestart. In deze pilot gaat een extern diagnosebureau een deel van de indicaties voor Wmo begeleiding overnemen. Dit bureau kan op een onafhankelijke manier indicaties stellen en tevens hebben zij veel ervaring met soortgelijke pilots in andere gemeenten. Wanneer dit bureau scherpere maar passende indicaties kan stellen, dan betekent dit een besparing op de zorgkosten. Eventuele terugkerende signalen die het bureau opvangt tijdens de pilot kunnen dienen als input voor trainingen en werkinstructies.

VAN MAATWERK NAAR PREVENTIE

	2020	2021	2022	2023
Van maatwerk naar preventie				
- Fraudepreventiemedewerker	60	45	30	15
- Schuldhulpverlening	19	39	44	49
- Maatpact	70	70	0	0
- Poorttraject	60	45	30	15
- Doelgroepenvervoer	23	28	38	53
Totaal Van maatwerk naar preventie	232	227	142	132

- We gaan beter en intensiever gebruik maken van de inzet van fraudepreventie en sociale recherche vanuit de gemeente Tilburg (reeds bestaande samenwerking). Dit betekent dat medewerkers van de gemeente Dongen meer getraind moeten worden in het onderkennen van bewuste en onbewuste fraude, risicovolle situaties en het tijdig afgeven van signalen. Het financieel effect van deze activiteit loopt terug omdat er sprake is van een ontmoedigingsaanpak.
- Bij de schuldhulpverlening gaan we inzetten op preventie en vroegsignalering waardoor er complexere en duurdere trajecten worden voorkomen. Daarnaast gaan we een koppeling maken met de bijzondere bijstandsverlening voor beschermingsbewindvoering vanwege schulden. Het doel hiervan is om de stijgende kosten voor bijzondere bijstand te stabiliseren en te reduceren.
- Het maatpact is één van de maatregelen die ingezet is om te komen tot creatieve en meer passende zorg dan vanuit de “traditionele” voorzieningen. In 2019 is daartoe een pilot gestart, welke in 2020 en 2021 wordt voortgezet. Dit zou moeten leiden tot uiteindelijk lagere zorgkosten met een groter resultaat. Na afloop van de pilot zullen de financiële effecten niet direct kunnen worden gerelateerd aan bepaalde maatregelen omdat deze direct worden verdisconteerd in de totale zorgkosten. Uit de tot nu toe opgedane ervaringen is gebleken, dat genoemde methodiek leidt tot een verbetering van de leefwereld van de

inwoner en lagere zorgkosten voor de gemeente, ook al kunnen de financiële effecten niet direct worden gerelateerd aan bepaalde maatregelen omdat deze direct worden verdisconteerd in de totale zorgkosten.

- Het poorttraject is een maatregel die in de gemeente Dongen in het verleden succesvol is ingezet, maar door andere keuzes in de aanpak op de achtergrond is geraakt. Met het totaalpakket aan voorgestelde oplossingsrichtingen voor met name Participatie, willen we de mensen die eigenlijk zelf in staat zijn om hun lasten te dragen en/of werk te vinden, stimuleren om dat ook zelf te doen. Het poorttraject is een periode van vier weken bij een aanvraag voor bijstand, waarbij de aanvrager (met begeleiding vanuit de gemeente) kan laten zien in welke mate van zelfredzaamheid hij verkeert. Ook hierin wordt extra ingezet om fraude in een vroeg stadium te ondervangen. Door de jaren heen wordt het financieel effect kleiner omdat het aandeel "terechte" aanvragen (binnen het totaal aantal aanvragen) steeds groter wordt.
- De laatste jaren zien we dat het aantal inwoners dat gebruik maakt van doelgroepenvervoer, en daarmee ook de kosten van doelgroepenvervoer, stijgen. Regionaal zijn/ worden er verschillende actielijnen uitgezet om een besparing van kosten te realiseren. Hierbij kan gedacht worden aan het stimuleren van OV-gebruik (indien mogelijk) en het strenger zijn op het afgeven van bijzondere indicaties. In het eerste half jaar 2020 worden de meeste resultaten verwacht van de actielijnen. Op basis daarvan kunnen vervolgstappen worden bepaald, zoals wijzigen beleid en/of werkprocessen, afspraken maken met vervoerders, etcetera.

Zoekrichting: De Entree wordt onder de loep genomen. In dat verband wordt zowel de functie van De Entree beoordeeld als de vraag, of de huidige locatie gehandhaafd blijft dan wel dat de Entree ondergebracht kan worden in het gemeentehuis. Daartoe wordt in 2020 een businesscase opgesteld.

ORIËNTATIE OP HET AANBOD

	2020	2021	2022	2023
Oriëntatie op het aanbod				
- Wijk GGZ	20	20	20	20
- Eagle Shelter	-100	-100	-100	-100
- Mantelzorgbonnen	25	25	25	25
- Goederenbank	2	2	2	2
- Ziektekostenverzekering	87	87	87	87
- Armoede	30	30	30	30
- Dongen werkt	199	199	199	199
Totaal Oriëntatie op het aanbod	263	263	263	263

- Sinds april loopt de pilot wijk GGZ. Door slim samen te werken met omliggende gemeenten verwachten we dat we kosten kunnen besparen terwijl de flexibiliteit en kwaliteit van de voorziening behouden blijft.
- Gemeenten zijn wettelijk verplicht om een inkoop voor kwetsbare personen te organiseren. De laatste jaren is deze opdracht uitgevoerd door Eagle Shelter. Omdat het bedrag dat aan de inkoop besteed wordt, fors is, hebben we gekeken of er wellicht alternatieven zijn voor een soortgelijke voorziening die kwalitatief en kwantitatief (voor wat betreft openingstijden) vergelijkbaar is. Hieruit is gebleken dat er geen volwaardige alternatieven bestaan waarmee de dienstverlening op niveau blijft. In het licht van de ombuigingen hebben we echter een lager bedrag voor de voorziening voor 2020 opgenomen dan de afgelopen 2 jaar beschikbaar was. Door bijvoorbeeld de openingstijden te verminderen verwachten wij dat de uitvoeringskosten tot dat niveau kunnen worden teruggebracht.
- Het waarden van mantelzorgers is een wettelijke verplichting voor gemeenten. De gemeente Dongen heeft dat de afgelopen jaren gedaan door het verstrekken van mantelzorgbonnen en het financieel ondersteunen van de werkgroep mantelzorg, die verschillende activiteiten en een feestavond voor mantelzorgers organiseert. Besloten is om de steun aan de werkgroep mantelzorg te behouden, maar om te stoppen met het verstrekken van mantelzorgbonnen.
- Het verstrekken van voedselpakketten (via bijvoorbeeld de Goederenbank) is geen taak voor de overheid. Feitelijk schuurt het met het algemene principe dat iedereen in Nederland recht heeft op een inkomen op

sociaal minimumniveau waarmee in de primaire levensbehoefte kan worden voorzien. Dat laat onverlet dat de Goederenbank een maatschappelijke functie vervult. Voorgesteld wordt om de subsidieverlening te continueren, doch bij te stellen van € 7.000 naar € 5.000 omdat de huisvestingskosten van de huidige locatie aan de Planetenstraat komen te vervallen.

- De gemeente biedt de mogelijkheid aan mensen met een laag inkomen om aan te sluiten bij een collectieve ziektekostenverzekering vanuit de gemeente. Inmiddels is gebleken dat – ook met de lagere collectiviteitskorting die wij per 1 januari 2020 kunnen bieden – er zorgverzekeraars zijn die de basisverzekering en de aanvullende verzekering goedkoper kunnen aanbieden. De extra uitgebreide verzekering is alleen via de Gemeentepolis beschikbaar en hiervoor is geen geschikt alternatief op de markt beschikbaar. Voorgesteld wordt om de voorziening te versoberen en alleen het extra uitgebreide pakket voor inwoners met een grote zorgvraag en laag inkomen aan te bieden.
- In 2020 vindt een heroriëntatie op het gemeentelijk minimabeleid plaats waarbij de onderdelen van het beleid in hun onderlinge samenhang worden beoordeeld. Daartoe wordt onderzocht:
 - o Tot welk niveau van het wettelijk sociaal minimum de beleidsmatige armoedegrens teruggebracht kan worden
 - o Of de Meedoenregeling wordt versoerd en uitsluitend beschikbaar komt voor kinderen
 - o Of er een slimme samenwerking met het Jeugdfonds Sport en Cultuur kan worden gerealiseerd, waardoor er extra financieringsbronnen kunnen worden ingezet, de gemeentelijke bijdrage kan worden verlaagd en het niveau van de voorzieningen voor kinderen wordt gehandhaafd;
 - o Of de kwijtschelding belastingen kan worden afgeschaft of versoerd.
 - o Of er slimme verbindingen kunnen worden gemaakt met andere beleidsterreinen, zoals bijvoorbeeld de aanpak versterken basisvaardigheden, waardoor inwoners zelf ook meer mogelijkheden krijgen om het inkomen te verruimen.

We brengen in beeld wat de effecten van deze maatregelen zijn op het besteedbaar inkomen en toetsen daarbij op mogelijke stapeling van effecten.

- De dienstverlening in het kader van de Participatiewet kan wettelijk gezien in veel gevallen naar een lager niveau. De afgelopen jaren hebben we zowel gekeken naar zowel het financieel als maatschappelijk rendement bij de ondersteuning aan uitkeringsgerechtigden en NUG-ers (niet-uitkeringsgerechtigden). In een deel van de gevallen waren wij meer kwijt aan ondersteuning (begeleiding, scholing en loonkostensubsidie) dan de uitkeringslasten die we ermee bespaarden. Bij alle kosten in het kader van re-integratie en participatie wordt vanaf nu afgewogen wat de wet van ons vraagt en vindt een kosten-baten-analyse plaats. Dit betekent dat we gaan minderen in het inzetten van trajecten en scholing en dat we kritisch gaan kijken naar de ambtelijke capaciteit die hiervoor nodig is. Dit heeft mogelijk effect op ons BUIG-budget.

ORGANISATIE

	2020	2021	2022	2023
Diverse maatregelen overhead	5	-1	49	185
Personele organisatie	561	858	905	990
Inzet op externe financiering	60	60	60	60
Strategisch contractmanagement	420	394	368	342
Basis op orde in budgetten	146	146	146	146
Totaal Organisatie	1.192	1.457	1.528	1.723

DIVERSE MAATREGELEN OVERHEAD

	2020	2021	2022	2023
Diverse maatregelen overhead				
- Basis op orde in de budgetten	55	55	55	55
- ICT	70	70	70	20
- Representatie	4	4	4	4
- Narrowcasting	5	5	5	5
- Digitalisering bouwarchief	-129	37	37	37
- Digitalisering archief (resterende deel)		-172	-122	64
Totaal Diverse maatregelen overhead	5	-1	49	185

BASIS OP ORDE IN BUDGETTEN

Gemeentebreed is bij de voorbereiding op de programmabegroting 2020 en het opstellen van berap 2019-2 een scan gedaan naar de realiteit van de ramingen. Hieruit is gebleken dat er, binnen de scope van de opgave "Diverse maatregelen overhead", budgetten zijn waarvan we constateren dat die naar beneden bijgesteld kunnen worden. Het gaat primair om budgetten betreffende catering.

ICT

Deze activiteit is reeds in uitvoering, als één van de maatregelen die aangekondigd bij Berap 2019-1. Deels gaat het over een optimalisatieslag in het gebruik van hoeveelheid data en servers waardoor de bijdrage aan Tilburg daalt. Grotendeels gaat het om het temporiseren van investeringen in nieuwe applicaties etc.

REPRESENTATIE

Uit een scan van de representatiebudgetten en activiteiten blijkt dat het mogelijk is om te stoppen met een tweetal publieksborrels. Dit betreft de ontvangst van de kermisexploitanten en de bijzondere carnavaleske raadsvergadering. In een tijd waarin fors moet worden bezuinigd op voorzieningen is het niet verdedigbaar dat deze door de gemeente financieel gefaciliteerd worden.

Zoekrichting: Binnen de opgave "Diverse maatregelen overhead" is nog een aantal keuzes door ons college te maken, bijvoorbeeld over de vraag of de bedrijfsrestaurants (gemeentehuis en gemeentewerf) behouden blijven.

NARROWCASTING

Deze activiteit is reeds beëindigd, als één van de maatregelen die aangekondigd bij Berap 2019-1.

DIGITALISERING (BOUW)ARCHIEF

In een tweetal fasen kan het statisch archief dat is ondergebracht bij het regionaal archief in Tilburg worden gedigitaliseerd. Digitalisering zorgt voor snellere ontsluiting van de statische archieven en een verlaging van de bijdrage. Wij betalen op dit moment zo'n € 47.000 plaatsingskosten voor het bouwarchief per jaar (en evenredig voor het totale archief). Als gevolg van de digitalisering daalt onze deelnemersbijdrage met zo'n 80%. Om dit te kunnen realiseren is wel een investering nodig. Voor de eerste fase, het bouwarchief, is dit zo'n €

129.000. Voor de tweede fase is dit € 294.000 verdeeld over twee jaar. De investeringen verdienen zichzelf in drie jaar terug.

Keuze: Met name bij de digitalisering van het archief (na het bouwarchief) heeft de gemeente de keuze om te vertragen. Er is geen wettelijke verplichting die ons voorschrijft dat we dit nu moeten doen.

PERSONELE ORGANISATIE

	2020	2021	2022	2023
Personele organisatie				
- Basis op orde in de budgetten	79	79	79	79
- Formatie	482	779	826	911
Totaal Personele organisatie	561	858	905	990

BASIS OP ORDE IN BUDGETTEN

Gemeentebreed is bij de voorbereiding op de programmabegroting 2020 en het opstellen van berap 2019-2 een scan gedaan naar de realiteit van de ramingen. Hieruit is gebleken dat er binnen de scope van de opgave "Personele organisatie" budgetten zijn waarvan we constateren dat die naar beneden bijgesteld kunnen worden. Het gaat om budgetten als de suppletie-uitkering WW en het opleidingsbudget.

FORMATIE

Door natuurlijk verloop, het voortzetten van het generatiepact, het investeren in jong talent (trainees) en de keuzes die in dit maatregelenpakket zitten (stoppen c.q. overdragen van een aantal activiteiten en taken) is het mogelijk om formatie af te bouwen. Het gaat om ruim 7 fte reeds in 2021. Er bestaat hierbij een directe relatie tussen de afbouw van taken en afbouw van de omvang van de organisatie. Ingeval het eerste niet aan de orde is, heeft dit consequenties voor het tweede.

Risico: Afbouw van de formatie gaat sneller dan de afbouw van het takenpakket. Er wordt fors ingezet op optimalisatie van processen en andere slimmere werkvormen. Er ontstaat een organisatie die passend is op het dan geldende takenpakket. Dat betekent dat een uitbreiding of intensivering van taken ook direct leidt tot verzoek tot aanpassing van de formatie en dat keuzes van de raad van invloed zijn op de benodigde formatie (extra wensen betekent extra mensen).

INZETTEN OP EXTERNE FINANCIERING

	2020	2021	2022	2023
Inzetten op externe financiering	60	60	60	60

Medewerkers worden bewust gemaakt van de mogelijkheden om hun projecten of activiteiten te financieren met behulp van gelden van derden. De realiteit gebiedt te zeggen dat het hier vaak gaat om co-financiering. De gemeente blijft vaak een deel van de kosten dragen. De winst zit daarmee vooral in reeds voorgenomen activiteiten waar nu alternatieve financiering voor gevonden kan worden. Voor de uitwerking van deze opgave zal wellicht de samenwerking worden gezocht met Midpoint. Zij kunnen deze ontwikkeling faciliteren door voor ons mogelijkheden in beeld te brengen. Het totale proces van subsidieaanvraag tot en met afwikkeling doen we zelf.

STRATEGISCH CONTRACTMANAGEMENT

	2020	2021	2022	2023
Strategisch contractmanagement				
- Oversluiten leningen	170	144	118	92
- Basis op orde in budgetten	15	15	15	15
- Aanbesteden, contracten en facturen	235	235	235	235
Totaal Strategisch contractmanagement	420	394	368	342

OVERSLUITEN LENINGEN

Deze activiteit is reeds uitgevoerd en afgerond, als één van de maatregelen die aangekondigd bij Berap 2019-1.

BASIS OP ORDE IN BUDGETTEN

Gemeentebreed is bij de voorbereiding op de programmabegroting 2020 en het opstellen van berap 2019-2 een scan gedaan naar de realiteit van de ramingen. Hieruit is gebleken dat, binnen de scope van de opgave “Strategisch contractmanagement”, er budgetten zijn waarvan we constateren dat die naar beneden bijgesteld kunnen worden. Het gaat primair om advieskosten.

AANBESTEDEN, CONTRACTEN EN FACTUREN (IN HET VERVOLG STRATEGISCH CONTRACTMANAGEMENT)

Strategisch contractmanagement begint bij de bewuste keuze om een product of dienst aan te besteden en eindigt als dat product of die dienst naar volle tevredenheid is geleverd. Het gaat daarmee om de gehele keten van aanbesteden, monitoring van de uitvoering, uitvoering van (financieel) administratieve processen tot en met prestatielevering en eindafrekening. In totaal is zo’n € 10 miljoen van de bestedingen van de gemeente Dongen beïnvloedbaar. Dit is exclusief subsidies, bijdragen verbonden partijen en bijvoorbeeld de zorgcontracten. Door aanpassing van het aanbestedingsbeleid, strakker inrichten van het proces en de verantwoordingslijnen en de borging van contractmanagement verwachten wij deze financiële taakstelling te kunnen realiseren.

BASIS OP ORDE IN BUDGETTEN

	2020	2021	2022	2023
Basis op orde in budgetten	146	146	146	146

Gemeentebreed is bij de voorbereiding op de programmabegroting 2020 en het opstellen van berap 2019-2 een scan gedaan naar de realiteit van de ramingen. Hieruit is gebleken dat er budgetten zijn waarvan we constateren dat die naar beneden bijgesteld kunnen worden. Voor een deel vallen deze in de scope van de verschillende opgaven. In dat geval zijn ze ondergebracht binnen de opgave. Daarnaast is er een diversiteit van kleine posten, die niet expliciet kunnen worden toegerekend aan een bestaande opgave. Daarom is deze nieuwe opgave gecreëerd. Het gaat om een diversiteit van veelal kleinere posten als advies, abonnementen, etc.

HEFFINGEN EN OZB

	2020	2021	2022	2023
Heffingen en leges	63	285	285	285
OZB	950	950	950	950
Totaal Heffingen en OZB	1.013	1.235	1.235	1.235

HEFFINGEN EN LEGES

	2020	2021	2022	2023
Heffingen en leges	63	285	285	285

Deze opgave bestaat uit drie sporen:

- De zorg dat alle leges, die op grond van de leges- en belastingverordening opgelegd en geïnd mogen worden, ook daadwerkelijk worden opgelegd en geïnd. Deze maatregel is al doorgevoerd in 2019 en leidt nu tot de eerste resultaten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan leges voor principeverzoeken (vanaf 2020);
- De herberekening van de tarieven voor leges uit oogpunt van kostendekkendheid. Deze tarieven moeten kunnen worden meegenomen in de Programmabegroting 2020. Dit is in ieder geval aan de orde voor de leges op huwelijken en bouwleges. De raad ontvangt nog dit jaar een voorstel tot wijziging van de legesverordening dat hierin voorziet.

Zoekrichting: Het derde spoor is een zoekrichting om te komen tot een heroverweging van het totale stelsel aan leges met ingang van 2021. Er ligt bijvoorbeeld al een uitgewerkt voorstel voor het invoeren van leges op kinderopvang. Daarnaast kan gedacht worden aan de invoering van verblijfsbelasting, precariobelasting en/of reclamebelasting.

OZB

	2020	2021	2022	2023
OZB	950	950	950	950

Bij de Kadernota 2020 is reeds aangekondigd dat er een stijging van de OZB wordt voorgesteld, bovenop de reeds afgesproken inflatie (op basis van financiële uitgangspunten 2020). De tarieven worden verhoogd voor zowel woningen als niet-woningen. In totaal leidt dit tot een stijging van de opbrengsten uit OZB voor woningen van € 350.000 en voor niet-woningen van € 600.000. Dit is een tariefstijging van zo'n 10% voor woningen.

FINANCIËLE POSITIE

	2020	2021	2022	2023
Inzet stelpost begroting 2019	754	724	671	671
Reservering financiële positie		-300	-300	-400
Reservering verplichtingen IBP binnen de visies		-200	-200	-200
Totaal financiële positie	754	224	171	71

Bij de Programmabegroting 2019 is gekozen voor een beleidsarme begroting. Er is financiële ruimte gecreëerd om ontwikkelingen op het terrein van Jeugdhulp op te vangen, maar ook om middelen beschikbaar te hebben voor de realisatie van het Bestuursakkoord en opdrachten aan de gemeente die voortvloeien uit het Interbestuurlijk programma (IBP). Voorgesteld wordt om deze reservering (structurele stelpost begroting 2019) nu in te zetten. Voor een deel wordt die ingezet om de ontstane tekorten in de exploitatie op te vangen. Voor een ander deel wordt voorgesteld om deze te reserveren voor twee doeleinden. Enerzijds de versterking van de financiële positie (wat nodig is gezien de uitname uit de algemene reserve van € 3,5 miljoen in 2018). Anderzijds voor de opdrachten aan de gemeente vanuit het IBP die nu nog niet concreet zijn doch de komende jaren wel aan de orde zijn. In dat verband moeten onder meer worden genoemd de opgaven op het gebied van klimaat en energie, toekomstbestendig wonen, schuldenproblematiek, economie, herstructurering van het platteland en natuurontwikkeling en verdergaande digitalisering.

TOT SLOT

Met deze keuzenota hebben wij inzicht verschaft in de geïnventariseerde keuzemogelijkheden, die benut kunnen worden om te komen tot een structureel sluitende begroting. Hiertoe hebben wij een eerste uitwerking gegeven aan de oplossingsrichtingen die in de Kadernota zijn opgenomen. De keuzenota vormt een tussenstap en de opmaat naar de ontwerp begroting. De keuzenota bevat, zoals hiervoor gezegd, geen besluiten. Veelal moet hierover ook nog de samenspraak met betrokken verenigingen, instellingen, bedrijven en partners plaatsvinden. Bij de totstandkoming van de ontwerp begroting betrekken wij vanzelfsprekend de opvattingen en richtinggevende uitspraken die uw raad over de (onderdelen van) de keuzenota doet. De ontwerp-programmabegroting 2020 zullen wij op 15 oktober a.s. vaststellen en vervolgens aan de raad voorleggen. Wij vernemen graag de opvattingen van de raad.

BIJLAGE 1: INVESTERINGSPLAN 2020

Dit is het investeringsplan exclusief onderwijshuisvesting en de investeringen in het materieel in de buitendienst. Het is het resultaat van de opgave "Investeren in de openbare ruimte". Daarbij is primair een keuze gemaakt voor de projecten waaraan, uit het oogpunt van technisch nut en noodzaak, de prioriteit hoog is gegeven. Daarnaast is het project "Infrastructurele maatregelen 's Gravenmoer" opgenomen. Op dit moment vindt een heroriëntatie plaats op het oorspronkelijke plan. Dit betekent dat nog onduidelijk is voor welke aanpak gekozen wordt, danwel de prioritering in verschillende locaties. Vooralsnog zijn de ramingen opgenomen vanuit het investeringsplan 2019. Wel is een temporisering doorgevoerd op de verwachtingen vanuit het investeringsplan 2019.

	2020	2021	2022	2023
Centrumgebied: Looiershof	534			
Centrumgebied: Dr. Kuypersstraat	304			
Centrumgebied: Biezenplein		188		
Herinrichting Brabantpark	94			
Oude Baan – Wilhelminalaan (vervanging beweegbare paal)	50			
Reconstructie: Industriestraat (Textielstraat – De Donge)	202			
Reconstructie: Asfaltonderhoud Gaarde	294			
Reconstructie: Veepad		105		
Reconstructie: Oude Veepad		135		
Reconstructie: Vogelenzangweg		383		
Reconstructie: Infrastructurele maatregelen 's Gravenmoer		706		145
Reconstructie: Ronde Fazantenweg – Gaasjesweg			199	
Reconstructie: Beethovenstraat			751	
Reconstructie: Eindsestraat (bibo) rijweg				580
Bomenbeleidsplan	104	94	95	106
Openbare verlichting	150	150	150	150
N629: project provincie		1.610		
N629: Steenstraat (Duiventorenbaan – Textielstraat)		339		
N629: Vervanging VRI Duiventorenstraat		150		
N629: Gebiedsontwikkeling 't Blik		300		
N629: Persleiding		313		
N629: Heistraat (verkeersaanpassingen aansluitende wegen)		Pm		
Riolering: Techn. Installaties mechanische riolering	121	141	108	58
Riolering: Min. Ruys de Beerenbroukstraat	310			
Riolering: Min. Loeffstraat	515			
Riolering: Roelof van Dalemstraat	666			
Riolering: Hertog Janstraat, Willem van Duvenvoordestraat		651		
Riolering: Oude Baan (Kanaalstraat – Deken Batenburgstraat)		697		
Riolering: Grutterijstraat			858	
Riolering: Pastoor Dirvenstraat – Deken Oomenstraat			748	
Riolering: Eindsestraat (bibo) (i.c.m. fietspad asfaltering)				905
Riolering: Kanaalstraat (Julianatraat – Oude Baan)				622
Totaal Investeringsplan 2020 (openbare ruimte)	3.344	5.962	2.909	2.566

De projecten waar niet voor gekozen is	2019	2020	2021	2022	2023
Reconstructie: Spaarnelaan	125				
Reconstructie: Monnendijk	121				
Fietspad: Kwaliteitsverbetering fietspad Middellaan	267				
Kruising Tramstraat – Kardinaal van Rossumstraat	260				
Kruising Hoge Ham – Gasthuisstraat		50			
Riolering: Prins Bernhardstraat – Nieuwstraat		595			
Kruising Tramstraat – Wilhelminastraat		544			
Herinrichting Dongedal			400		
Fietspad: Kwaliteitsverbetering fietspad Fazantenweg			106		
Reconstructie: Asfaltonderhoud Weide			248		
Centrumgebied: Kunstwerk					80
Riolering: Hubertusstraat, Wildzangweg, Patrijzenweg					517
Totaal projecten waar niet voor gekozen is	773	1.189	754	0	597

Keuze: Er kan gekozen worden om tot een heroverweging te komen van het voorgestelde investeringsplan. Daarnaast kan binnen het voorgestelde plan gekozen worden voor temporisering. Dit leidt tot een gewijzigd investeringsvolume per jaar en daarmee tot een wijziging in de kapitaallasten. Indien gekozen wordt om projecten met prioriteit vanuit het oogpunt van technisch nut en noodzaak, uit het investeringsplan te verwijderen ontstaat een risico dat op deze locaties achterstallig onderhoud optreedt.